

Særudstilling 1998

Rejse mod verdens ende – 28 mand til Arktis

– en mindeudstilling om Danmark-Ekspeditionen
til Nordøstgrønland 1906-08

Den 24. juni 1906 var en stor menneskare stimlet sammen ved Nordre Toldbod for at tage afsked med ekspeditionsskibet, skruebarken S/S DANMARK. Den hidtil største danske polar-ekspedition med ikke mindre end 28 deltagere var indledt. Dens opgave bestod i at kortlægge og beskrive en af de sidste ukendte dele af vor klode, nemlig hele det nordøstlige Grønland, hvis udstrækning dengang var genstand for en omfattende diskussion efter amerikaneren pearys iagttagelser. En dristig rejse til verdens ende, hvor deltagerne i mindst to år ville være uden forbindelse med omverdenen.

Frem til hjemkomsten den 23. august 1908 udførte ekspeditionens deltagere en præstation, der stadig aftvinger respekt. Under ekstreme klimaforhold blev ikke mindre end en sjettedel af Grønlands kystlinje kortlagt og landets natur og isforhold, dyre- og planteliv, vejr, geologi, hydrografi m.v. beskrevet. Men det skete ikke uden tab af menneskeliv. Ekspeditionens leder, forfatteren L. Mylius-Erichsen, kartografen, premierløjtnant N. P. Høeg-Hagen og grøn-

lænderen, kateket Jørgen Brønlund omkom under umenneskelige forhold. Sidstnævnte tilrettelagde det dog således, at ekspeditionens eftersøgningshold havde de bedste muligheder for at få underretning om de tre mands skæbne og finde deres resultater, som gav væsentlige bidrag til den endelige kortlægning af området.

Ekspeditionens arbejde har lige siden været diskuteret med jævne mellemrum i fagkredse, og de tre mands tragiske død i ismarkerne har jævnligt været til debat i medierne, når der opstod nye vinkler på emnet. Interessen er stadig usvækket, alene i efteråret 1997 er der udkommet to nye bøger. Ole Vente-godt: »Den sidste Brik« giver det første store samlede moderne overblik over ekspeditionens arbejde og forløb, mens Mogens Rud: »Grønlandsforskeren Alfred Wegener og de drivende kontinenter« fortæller om denne betydende geovidskabelige forsker, der var en af deltagerne på Danmark-Ekspeditionen.

Umiddelbart efter Danmark-Ekspeditionens hjemkomst i efteråret 1908 arrangerede ekspeditionsdeltagerne selv

De fleste af ekspeditionsdeltagerne samlet på S/S Danmarks dæk før afrejsen fra Nordre Toldbod i København den 24. juni 1906. © Arktisk Institut.

en udstilling om polarfærden i Industribygningen i København. Achton Friis' berømte bog om ekspeditionen udkom allerede i 1909. Komiteen for ekspeditionen fortsatte sit arbejde i en årrække og drog omsorg for, at de fremragende videnskabelige resultater blev publiceret internationalt som en omfattende serie rapporter på engelsk og tysk i Meddelelser om Grønland.

Ingen museer eller andre kulturinstitutioner har dog siden følt sig fristet til at tage ekspeditionen op som emne i en større udstillingssammenhæng. Det vil

en arbejdsgruppe imidlertid nu råde bod på i 90-året for Danmark-Ekspeditionens hjemkomst. Initiativet er udgået fra Gilleleje Museum, og de øvrige deltagere er Arktisk Institut og Ringkøbing Museum.

På udstillingen vil man for første gang samle en stor del af det materiale, der findes rundt omkring i offentlige samlinger og hos private. Det er tanken, at udstillingen vises på Gilleleje Museum 20/6-20/9 1998 og derefter på Ringkøbing Museum i efteråret og vinteren 1998/99. Den kan evt. fortsætte

til andre institutioner bagefter, men det er der endnu ikke indledt drøftelser om.

Udstillingen skal fortælle om ekspeditionens forløb, hvor de 28 deltagere, heraf 3 grønlændere, arbejdede sammen på slæderejser og i den trivielle, men besværlige hverdag i Danmarkshavn. Det arktiske klima skabte problemer, der måtte findes særlige løsninger på. Det videnskabelige arbejde og dets varige resultater vil blive omtalt. Der vil blive lagt særlig vægt på de slæderejser, som fik afgørende betydning for kortlægningen og de tre omkomnes skæbne.

Udstillingen bygges tematisk op omkring rejsen og ekspeditionens mange videnskabelige discipliner ved hjælp af bevaret materiel, samlinger og genstande fra ekspeditionen. Hertil kommer fotos samt nogle af de tegninger og malerier, som malerne Aage Bertelsen og Achton Friis udførte. Endelig er det tanken i et vist omfang at indlåne originale kort og dagbøger til udstillingen.

Følgende institutioner har materiale om Danmark-Ekspeditionen. De fleste har allerede på nuværende tidspunkt været kontaktet og har givet tilsagn om udlån til udstillingen.

Arktisk Institut, København: Malerier, portrætter, originalfotos, dagbøger, instrumenter og plancher.

Ringkøbing Museum: Materiale om Mylius-Erichsen og Charl. Poulsen samt ekspeditionsudstyr, breve, skitser og fotos.

Det Nationalhistoriske Museum, Frederiksborg: Jørgen Brønlunds ejendele.

Nationalmuseet: Samlinger fra eskimoboplader.

Det Kg. Bibliotek: Evt. tegninger.

Tøjhusmuseet eller anden inst.: Evt. 1 büchschflint.

Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg: Skibsrat, lanterner, nathus fra S/S Danmark samt eventuelt tegninger og instrumenter.

Zoologisk Museum: Skind og præparater af fugle og pattedyr.

Ilulissat Museum: Ejendele fra grønlandske ekspeditionsdeltagere.

Geologisk Museum: Trækslæde, mineralsamlinger og fossiler.

Private: Malerier og tegninger af Achton Friis og Aage Bertelsen samt evt. andet, der måtte fremkomme.

Udover den røde tråd i ekspeditionsforløbet vil fortællingen om Danmark-Ekspeditionen blive sat ind i et historisk perspektiv. Koloniseringens afslutning og tilkendegivelsen af suverænitetsretten over hele Grønland ved Haag-domstolen i 1933 under striden med Norge er dele af den historiske virkelighed, hvor Danmark-Ekspeditionen og dens resultater hører hjemme.

Har man privat materiale i form af tegninger, malerier o.lign. fra ekspeditionen og er villig til at udlåne det til udstillingen, kan man henvende sig til et af de tre steder:

Arktisk Institut, Strandgade 100 H,
1401 København K, tlf. 32 88 01 50,
fax 32 88 01 51.

Ringkøbing Museum, Herningvej 4, 6950
Ringkøbing, tlf. 97 32 16 15.

Gilleleje Museum, Vesterbrogade 56,
3250 Gilleleje, tlf. 48 30 16 31, fax
48 30 16 71.